

Fra Østgrænsen.

Træk af Nationalitetskampen mellem Finner og Russere.

Af

F. Ohrt.

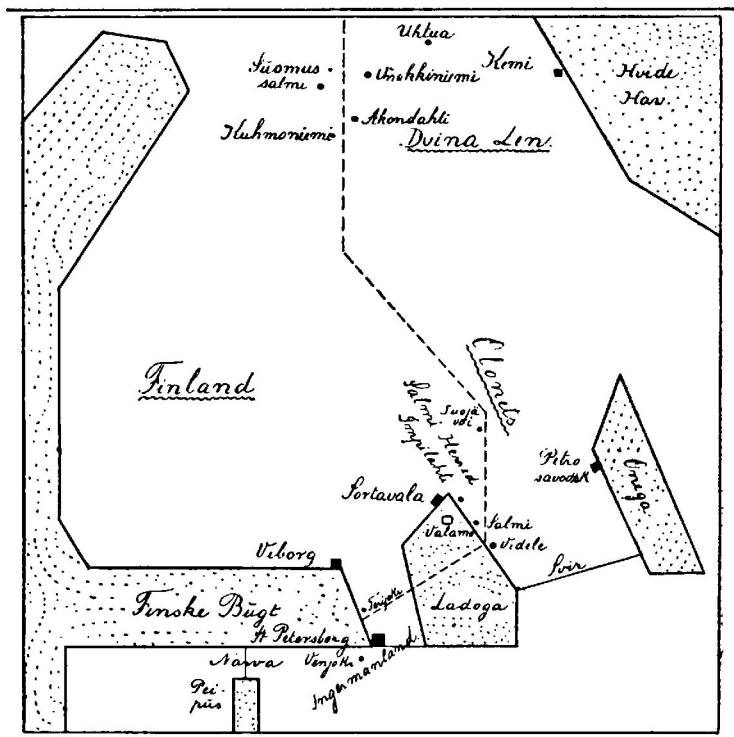
I

Det gamle Karelen.

En mægtig Fremgang i materiel og aandelig Kultur har — under de vekslende politiske Kaar — været det 19de Hundredaars Gave til Størstedelen af Finnernes Folk: til den Del af Folket nemlig, som fyldestgjorde to Vilkaar, luthersk Tro og finlandsk Bo. *Protestantismen* gav det aandelige Grundlag, og den *politiske* Særstilling som Storfyrstendømmet Finland fik 1809—11, bød et vist Værn mod, hvad russisk var; hin slog Bro mod Vest, denne rejste Mur mod Øst. Men — Lutherdommen har aldrig sejret over *hele* Storfyrstendømmet; navnlig flere udstrakte karelske Sogne Nord

Kilder: Værket *Karjalan kirja* II (1910); *Dvinaforbundets Maanedsskrifter* 1906—09, især *Karjalan kävijä*; finsk *Grænsekarelen*s Ugeblad *Omahinen*, der udkommer fra Febr. 1910; enkelte private Meddelelser fra Finner, hvem jeg her bringer en hjærtelig Tak.

for Ladoga, nær Grænsen, i „Salmi Herred“ og Egnen nærmest Nord for dem, er ganske overvejende græsk-katolske (over 200,000 Mennesker; men fra et lidt nordligere Punkt af og helt op i Lapland er Folket luthersk

Skematisk Kort over Finland og de russiske Grønseegne.

væsentlig lige til Østgrænsen.) Og endvidere: Den finske Befolkning strækker sig mod Øst og mod Syd *udover* Finlands politiske Grænse: Mod Øst tales karelske (østfinske) Mundarter i et 100 à 200 Kilometer bredt

Bælte, der langs Grænsen løber i Nord og Syd gennem det vestlige af Guvernementerne *Arkangelsk* („*Dvina Len*“) nordligst og *Olónets* Syd derfor; Karelerne her, ialt vel *omtrent* 150,000, naaer næsten frem til Hvidehavet og til Onegasøen. Et noget mindre Tal Karelere bor dernæst klemt inde mellem Russerne, langt inde i Riget, til helt hen imod Moskva (Tverkarelerne). Endelig er der Kystbefolkningen i Ingermanland Øst og Syd for Finskebugten paa begge Sider af St. Petersborg; nogle af disse Ingrere er lutherske; alle de øvrige i Rusland boende Karelere er græske Katoliker.

Disse Russo-Kareleres Oprindelse er forskellig; nogle er Rester, som blev tilbage, dengang den finske Stamme i vor Tidsregnings første Aarhundreder gik mod Nordvest ind i det nuværende Finland; andre er omvendt, i langt senere Tider, gaaet mod Øst over Grænsen. — For alle disse Finner — Salmiboer, russiske Karelere og Ingrere glipper altsaa — være sig begge eller dog den ene af — hine Kulturforudsætninger, den religiøse og den politiske. Her har da Nordens nyere Kultur paa denne Led fundet en dobbelt Grænsevold, vanskelig at overstige. Et naturligt Haab fra finsk Side vilde det være at kunne skyde *Kulturgrænsen* frem, helst saa den dækkede den sammenhængende finske Befolknings Grænse, et Fremstød ogsaa til Selvværn. Der har været en kort Tid, hvor et saadant Haab ikke syntes helt urimeligt. Men næppe havde man begyndt at tage fat, før Magthaveren mod Øst, der allerede var virksom i Forvejen, ogede Presset og foretog et frygteligt Modstød ind over baade Sprog- og Statsgrænse. Udfaldet kender intet Menneske; vort Kendskab og vor

Sympati kan Finnernes Kamp paa Østgrænsen vel i al Fald kræve. — Foreløbig ses i det følgende bort fra Ingrere og Tver-Karelere.

En Rejse fra det lutherske Finland ind i de græsk-katolske Egne kan endnu i 20de Hundredaar, i alt Fald for den ydre Sans, i visse Maader forekomme som et Spring med Lykkens Galocher langt tilbage i Middelalderen. Den gamle Tilstand *er* begyndt at svinde, særlig efter 1900, mindre Øst for, stærkere Vest for den ryddede Stribe i Skoven, der afmærker Rigsgrænsen. Men naar vi til Indledning vil danne os et Billed af det *gamle* Karelen, tager vi endnu kun ringe Hensyn til, hvor lidt og hvor meget det sidste Par Tiaar kan have ændret deri. Ved Religionsgrænsen siger vi i de fleste Tilfælde Farvel til den jævne Landevej og fortsætter ad Kærre- eller Ridestier med Kavlebroer over Moserne, eller endog ad helt smalle Gangstier, hvor saa Færdslen over Sumpene sker paa Træstammer, der til Dels hviler paa den Plet, hvor de blev fældet. og over hvis Langside man saa balancerer frem; kun i Sneføre kan her ages med Hest. Standses Stien ved Sommertid af Sø eller Elv, tyer man til nærmeste Gaard om Baad og kan faa Lov at raabe og vinke en god Stund, hvis Gaarden ligger paa modsat Bred. Fra høje Bakkekamme i Skovødet eller fra Klipper i Indsøerne kan der vindes skøn og vid Udsigt over det mørkladne Landskab. Ensomme Udflyttergaarde kan paatræffes; oftest er dog Befolkningen samlet i større Landsbyer; de ligger gerne paa en Bakkekam og tiest ved de større fiskerige Soer. Korn *kan* dyrkes helt op i Dvina Karelen. En lille Labyrint af Tofter og Stængegærder kan omgive Husene;

i Olonets er der Plads for Kvæget i et halvt underjordisk Rum under Bo-stuerne. Det hænder Øst for Grænsen, at indtil syv gifte Søkende, eller nære Frænder, med Familier bor i Gaard sammen under den gamle Faders Styre. Udenfor Landsbyen, ogsaa hvis den ikke er Kirkeby, ligger en Fyrrelund, hvor de Døde hviler og modtager Gravofre; ofte er der et lille Bedehus ved Lunden.

Hvor Sult eller Smitsot ikke har hærjet for længe, er Østkarelernes Folk en vakker, rank og kraftig Slægt; i sjælelige Egenskaber vel en Overgangsform mellem Russisk og Finsk, mindre indesluttet og tungsindet end de vestligere Finner, men gennemgaaende ogsaa regnet for mindre paalidelig i Ord og Handel end de; paa den anden Side sædeligt stræng, sejere til Arbejde end Russerne, næppe saa larmende og aabenmundet som de. En russisk Bonde, der blev spurgt, hvorfor han og hans Byfæller helst tog sig Hustruer fra den karelske Naboby, svarede: De sludrer ikke saa meget som vore Kvinder. Et særlig godt Lov ogsaa for Støthed og Ærlighed synes Dvinakarelerne at fortjene. Om Olonetserne lyder russiske Domme saare forskelligt; Straffeprocenten i Olonets skal kun være halvt saa stor som Ruslands gennemsnitlige.

Øst for Grænsen er Jagt, Fiske og det ringe og gammeldags Jordbrug ikke nok til Folkets Livsophold. Især fra Dvina Len gaar om Efteraaret en Strøm af Bissekræmmere ind over Grænsen og strejfer med deres Kramvarer vidt omkring blandt Finlands Almue. Det er denne livlige, glade Type som Runeberg har skildret uforligneligt i „Elgskytterne“. Saadanne Familiefædre

er sjældn hjemme, somme kun en Uges Tid hvert 2det, 3die Aar. Navnlig af Olonetsere drives dog ogsaa Handel i større Stil; for en stor Del gaar Petersborgs Læderhandel gennem Karelere, af hvilke nogle har tjent store Formuer. Men Folkets Hovedmasse er yderst fattig. Skovene i russisk Karelen tilhører overvejende Staten, og Bondejorden ejes her (ikke i finsk Karelen) af Kommunen (paa russisk Vis), og som i Fortidens Danmark kan den enkelte Bonde have sine Jordstrimler spredt paa mange Steder. I en Del af Olonets omfordes der hvert 12te Aar, saadan at den enkelte kommer af med, hvad han selv har nydyrket; Systemet virker ganske lammende paa al Energi. Indtil nyeste Tid har det gammeldags Svedjebrug med Afbrænding af Skov og Saaning i Asken været herskende. Uaar og Vilddyr samt Kvægsyge gør stor Fortræd. Ulv og Bjørn jages med Bøsse eller stundom endnu med Spyd og Økse; i *finsk* Karelen har dog Almuen, der her mest ejer Jorden selv, udlejet Jagten til Sportsherrer, oftest Udlændinge. — I Olonets er der endelig nogen Bjærgværksdrift, i Søbønde gæmmer sig Jærnmalm, karelsk Porfyr smykker Isakskirkens Indre og Napoleon I's Hvilerum i Invalidhotellet.

Den græsk-katolske Gudstjeneste holdes fra gammel Tid paa Kirkeslavisk; Øst for Grænsen har man ikke været vant til, at Præsterne kender synderligt til Sognebørnenes Sprog. Forskellige Sekter, især de „gammel-troendes“, har indtil nyeste Tid været meget udbredte heroppe. Hele Nordruslands afsides Bygder har Ry som Kætterreder; højere Form for Gudstro har Sekterne her dog gennemgaaende næppe bragt. — Religionens

Ceremonier gennemsyrrer hos de fleste vel nok meget af Livet; Korstegnet gøres utallige Gange; Fasten er haard, især de gammeltroendes; Helgenerne staar paa Hylde eller hænger paa Væg; det hænder, at en Skuespillerindes Billed klippes ud af et russisk illustreret Blad og i god Tro æres som Gudsmoder. Fra flere Egne, i al Fald i Dvina Len, hedder det imidlertid, at Folket *ikke* kommer i Kirke; snart skyldes det vel Kætteri, snart maaske Ligegyldighed eller Uvilje. De gamle, rigt udformede Bryllupsskikke og -sange har i og for sig lidet med Kirken at gøre; ved Gravfærd er det Grædekvinderne med de enstonige, gribende Klager, som giver Højtiden dens aandelige Præg, og de kan i den ene Linie synge om Adamsparadiset, i den næste om Dødsrigets bjæffende Hunde.

Baade saadanne Kvad og Yttringer af Ahnuesfolk *kan* bryde igennem Billed- og Helgen-Udenværkerne og røbe Tillid til Skaberen eller Tro paa, at Hjærtelaget er Hovedsagen. Men megen gammel Overtro er gængs. Syge Børn bades i visse Egne i hellige Søer, og deres Klædningsstykker efterlades til „Søens Herre“ (Hat, hvis Hovedet, Sko, hvis Benet var sygt). — Og dog har der ret længe, selv i russisk Karelen, fra Myndighedernes Side været gjort *noget* for Folkeoplysning. Den ældre Slægt plejer ikke, heller ikke i det finske Salmi Herred, at kunne læse og skrive. Men siden 1870erne har der været russisk-sproglige Skoler i hver større Landsby, helt oppe i Dvina Len. Og Resultaterne? Det siges, at efter 4 Aars Skolegang har Barnet lært Regning med hele Tal, samt Kunsten at oplæse og afskrive russiske Ord, ikke den at fatte Bøgernes Ind-

hold, og af Lærerens Tale forstaas kun de aller simpleste Ting (de færreste Lærere evner vel at faa noget ud af den i og for sig hypermoderne Metode). Selv om somme vel nok lærer mere, glider det vel oftest af igen (bortset fra dem, der som Soldater eller ad anden Vej faar tilegnet sig noget Russisk); og talende er det, at fra russisk Karelsk Folk i de sidste 30 Aar ialt kun to unge Mænd har søgt til Seminarier for selv at blive Lærere. Med alt dette gør Folket ubetinget et kvikt, lærenemt Indtryk. — Paa finsk Side kæmper russiske og finske Skoler om Overtag.

Oplysningens lave Trin kan være skæbnesvangert for Sundhedstilstanden. Ikke alle Husraad er saa uskadelige som Ofret til Vandaanden. 1909 rasede Kopperne i Salmi Herred; man vilde sine Steder ikke lade sig vakinere, men i den Syges Hus samledes Naboerne om et Bord med Gildemad og øvede en formelig Dyrkelse af Patienten, der selv sad for Bordenden og repræsenterede „Herrens Straffedom“. Saalænge Sygdommen varede, maatte Smuds ikke sættes i Bevægelse, Tøj eller Bohave altsaa ikke vaskes, ellers blev Aanden vred. Til Trolde og Hekse tyer man fremfor til Læger, paa hvilke der nu heller ikke er Overflod. I Uhtua (Dvina Len) var 1907 een Læge — ukyndig i Finsk —, hvis Kreds omfattede 5 Sogne paa ialt 20,000 Mennesker; i Vuokkiniemi Sogn noget vestligere hærjede Tyfus for kort siden paa fjerde Aar. Det store folkerige Salmi Sogn i Finland har endnu 1910 ingen Læge.

Underligt maa det være for en kultiveret Nutidsfinne at komme ud til disse Landsmænd i Øst. En Christian Flor eller en Koch i det endnu sovende Sønder-

jylland stod ikke overfor saadanne Svælg, som skiller den lutherske Finne fra den store Mængde af græsktroende Karelere. — Heller ikke Fortidsminderne byder idelt Lys. Der er Blod mellem Brødrene. Gang paa Gang i tidligere Hundrebaar har Karelere, etter russisk Ordre eller af egen Drift, hærjet grumt i Finland, og Finlændere har efter Evne gjort Gengæld. Dog mangler ikke fredelig, aandelig Paavirkning fra svunden Tid; Folkesange er fra Estland og Vestfinland i Mængde naaet helt op til Dvina Len, hvor de har taget mærkelige Former; Opskrifterne herfra er formet til Finlands Nationalepos (Kalevala), der omplantet i den hjemlige Jord har virket stærkt til Fremme for en national Kultur. Russisk Karelen fik herved i litterært dannede Finners Øjne en Tid endog et vist romantisk Skær som Sangenes Land — et Land, man dog gjerne lod blive i det taagede Fjerne, indtil vort Slægtled er gaaet over til grundigere Interesse for disse Egnes Kaar. For Aartier siden havde nationalt vaagne Finner da ogsaa fuldt op at gøre med at vække og oplyse deres egne Trosfæller; og et relativt stærkt Finsk-Finland maatte være Østkarelernes naturlige Fremhjælper; for en svensk Overklasse vilde Opgaven ligget fjernere. Men desuden er der et Rusland, som hjærtensgærne selv paatager sig alt nødvendigt Kulturarbejde i disse Egne.

II.

Et „ungt“ Karelen.

Overfor Russerne føler disse Karelere sig selvfølgelig som en forskellig Folkestamme. Og Hjemkærlighed til deres eget fattige Land kender de meget vel til. „Her i vort Karelen“ kan en Almuesmand sige med Kærtegn i Stemmen. Men overfor Finland og dets Kultur?

Naar Talen bliver om nationale Muligheder, staar Salmiboer, Dvinamænd og Olonetsere ikke som en forskelsløs Masse. Lavest kommer Olonets, hvor Tegnene til folkelig Opvaagnen har været meget svage; her synes da Magthaverens Chancer aller sikrest. Salmifolkene har det vigtige ydre Vilkaar at bo indenfor Storfyrstendømmet Finland, saa Finsk og Russisk kæmper om Folket under nogenlunde lige Kaar. Det fjerne Dvina Len endelig har to Fortrin, Sprogets og — Ranselens. Dvinamundarten staar „Rigsfinskens“ Ord- og Lydforhold nær. Fjernere er her Salmi—Olonets stillet; særlig over disse to Landskaber er gennem Aarhundreder Bølger skyllet ind fra det russiske Nabsprog (naturligvis ad Samkvemnets, ikke ad litterær Vej) og har paa-virket Ordforraad, Ordfojning, Lydforhold (mange stemte Lyd); for Salmis Vedkommende har dog det politiske Samhør med Finland (og i senere Aar Folkeskolerne) gjort Bogsproget godt kendt; men for Olonetsboerne er det ikke *uden ridere* tilgængeligt. — Men desuden udgør Dvina Lens Ranselbærere, Bissekræmmerne, et vigtigt Bindeled mellem Vestens Kultur og deres Hjemstavn. Under de lange Ophold i Finland faar mange af dem en Følelse af Samhu, faar Øjet op for at her er noget

at lære, som Hjemmet savner. Allerede ved Aar 1880 bragte nogle Kræmmere en pietistisk (Læstadiansk) Iver med sig hjem; skønt Bevægelsen i og for sig var rent religiøs, vakte den en Del Lyst til at lære Læsekunsten (for Opbyggelsesbøgernes Skyld) og at faa finsk Kristendomsundervisning i private Skoler (ogsaa i Finland er Pietismen, demokratisk i sit Væsen, kommen til at virke nationalt fremmede for Finskheden). Regeringen greb snart ind med Fængslinger; men ved 1890 vaagnede Røret op paany; Uhtua, ret langt mod Øst, fik endog en finsk Lejebogsamling (før et Aar var gaaet, tog dog Politiet Bøgerne); ja 1898 træffer vi en finsk Folkeskole, den første Svale, i en lille By nær den finske Grænse; dens Levetid blev ikke længere end Bibliotekets. — Især i de sidste 15 Aars Tid har ikke faa unge karelske Kræmmere i Finland lært sig at læse; de har bragt finske Bøger og Aviser med hjem, ofte ogsaa en finsk Hustru, og siden fik deres Børn lært at læse Finsk. Og de, som tilsidst tog varigt Bo i Finland og stundom naaede Velstand, har plejet at holde Forbindelsen med Hjemmet trofast vedlige, og i de senere Aar at virke for dets Delagtiggørelse i finsk Kultur. — Unægtelig har man ogsaa kunnet se enkelte Kræmmere gaa Magthavernes Ærinde: i 1899 udbredtes, ikke helt uden sliges Medvirken, det Rygte blandt Finlands Landalmue, at den russiske Regering paatænkte store Jorduddelinger til de fattige, blot de vilde vende sig fra de hjemlige Agitatorer. Sine Steder blev det troet; men om den store sociale Omvæltning hørtes siden intet. Derimod gik de enkeltes Forræderi ud over Dvinakræmmernes store Flertal, idet mange Finner en Tid lang mistænkte

dem alle for at gaa russisk Ærinde og jog dem af Huse.

Imidlertid hændte snart andre, mægtige Ting: Rusland kom under den store Krigs og de indre Oprørs Tegn, og det fik sin Duma; Zaren tilsikrede ved Manifest af 1905 sine Undersaatter Tros-, Presse- og Forsamlingsfrihed, og i Finland gryede under Storstrejkens dødsspændte Stillehed nogle lyse Aar for Storfyrstendømmet.

Da slog helt oppe i Dvina Len Luftningerne fra Øst og fra Vest sammen. En kraftig bevidst Følelse af at være *finsk* Folk skød sig frem, og tillige brød det ny *russiske* Foreningsliv til social og politisk Udviklings Fremme sig Vej hertil. Og ud af *selve Dvinafolkets Midte* skabte den bevægede Tid Folkeførere, forrest vel den ganske unge *Jeremejeff-Räihä*, der en kort Tid havde boet i Finland, men nogle Aar for var flyttet tilbage. Det konstitutionelt-demokratiske Partis Afdeling for den store Landsby Uhtua lagde for. Man holdt en Række Folkemøder omkring Nytaar 1906 og udkastede et omfattende *Program*: Kronens Jord bør blive Privateje, Kroneskovene væsentlig overtages af Kommunerne, der skal lægges ordentlige Veje mellem Landsbyerne og oprettes Postforbindelse med Finland, Vandre- og Folkeskoler med Undervisning paa Finsk bør grundes, Gudstjenesten skal holdes paa Modersmaalet, Embedsmændene bør magte Folkets Sprog. Ved Valgmandsvalgene, der holdtes i Marts i Staden Kemi ved Hvidehavet, mødte Masser af Karelere op. De to russiske Dumamedlemmer fik siden til Fremlæggelse en Adresse, der præciserede Karelernes Ønsker; den havde 3000 Underskrifter. —

Som med et Slag lagde det sig altsaa for Dagen, at Dvinakarelerne var ved at vaagne som Finner og som russiske Statsborgere.

Selvfølgelig maatte alt dette vække den største Opmærksomhed paa finsk Side Grænsen. I April 1906 samledes dvinakarelske Købmænd, bosatte i Finland, til et Møde i Vasa; her vedtoges at stifte en Forening paa finsk Grund. Og saa holdtes endelig i *Tammerfors* (August) et Todagesstævne; til Stede var Dvinakarelere (baade indvandrede og fra Rusland tilrejste, en enkelt Ingrer var med) samt Finlændere. Her stiftedes *Dvina Karelenes Forbund* med disse Formaal: Skoler og Bogsamlinger i Dvina Len, Fremme af dets Næringsveje, især Agerbrug og Kvægavl. Gaar Selskabet ind, skal dets Midler tilfalde Helsingfors' Universitet, som er pligtigt at nytte dem i samme Aand, f. Eks. til Russokareleres Uddannelse ved finske Læresæder.

Vilkaar for et gunstigt Arbejde kunde synes skabt. Endnu 1907 lod der sig holde en glad Sommerfest oppe i Uhtua, — *saa* mange Mennesker var aldrig før set sammenstævnede i Dvina Len. Der var ogsaa finske Studenter med hvide Huer og Lyreembleu; man stirrede med megen Undren og Respekt paa disse og tog deres Bærere for Underofficerer; Forklaringen „det er Studenter“ maatte atter udtydes dem som: Folk, der kan læse og skrive og mere til.

Kun altfor snart lod dog Ruslands Regering høre fra sig; næppe mange kyndige Folk havde vel ogsaa turdet haabe en ustyret Udvikling paa Zarløfternes Grundlag. Omkring ved Nytaar 1908 lagde den tunge Haand sig fastere end før over Landet. Forbud, Tilsyn,

Forvisninger kom. Det konstitutionelle Partis og Dvina-karelerforbundets Virksomhed er blevet ganske umuliggjort. Og det forlyder, at Folket deroppe tilsyneladende er ved at synke ned i sløv Ligegyldighed. Haabet, hos dem der trods alt haaber, maa nøjes med at drage Varsel af det Lys, som flammede op hin korte Tid mellem Nytaar 1906 og 1908, og som viste, at Dvina Len kunde fostre finske Handlingens Mænd.

Efter 1908 er Stillingen da den, at Vest for Grænsen, i Salmi Herred, kappes Finner og Russere stadig om at vinde Terrain, men Østen for har Russerne Arbejdsmarken — Dvina Len og Olonets — alene. Frygt for, at der skulde foreligge „storfinske“ Planer om politisk Forening med Russokarelerne, kan vel ingen aandeligt normal Russer nære; men naturligvis vilde det styrke Finskheden, om disse Halvanden Hundredtusind blev nationalt vundne, og svække den, om de vandtes afgørende for russisk Kultur. *Kultur er ogsaa Løsenet fra russisk Side*: Ikke blot ved Trusler og Tvang og ved Afspærring fra Finland søger Regeringen at slaa det ny Liv ned, men Kirke og Skole skal gøre alle Nordvestguvernementernes Børn til sande russiske Mænd og Kvinder. Vi gaar over til at se, hvorledes Finner saa vel som Russere paa de enkelte Kulturomraader, Næringsliv, men især Kirke og Oplysning, i de seneste Aar har arbejdet i de omstridte Egne.

III

Næringsliv.

Enkeltmands eller Kommunes Overtagelse af Statsjorder og -skove, samt Lettelse af Samfærdslen, var

Karelens Ønsker Øst for Grænsen, udtrykt ogsaa i det store Dvinalénsprogram af 1906, der tilføjede: bedre Forbindelse med Finland. Kun lidet af disse Ønsker er blevet opfyldt. En Lov af stor Rækkevidde, men vedrørende et andet Forhold, er givet Nov. 1906: Hvert Bylagsmedlem kan af *Kommunens* Jord kræve for sig selv til *privat Eje* et Stykke Jord efter sin Families Medlemstal (eventuelt kan han ogsaa købe Jord derudover). Hermed tilsigtes altsaa det gamle Fællesskabs Ophævelse. I hvilken Udstrækning dette i de to Karelerguvernementer er traadt ud i Livet, kan jeg desværre intet sige om. — Hvad *Statens* er, sidder derimod godt fast. I Olonets foretog Staten 1910 ny Jordfordeling, højst ugunstig for Folket; selv hævdede den Ejeren af næsten al Skov, saa man frygter for snart at skulle købe sit Byggetømmer af Regeringen. — En Lysside ved Olonets' Forhold er dets *Semstvo*-institution (Art Landdag). I de senere Aar skal ogsaa her som andetsteds denne have gjort sig fortjent af Samfundet paa disse Omraader. Man har gjort Skridt for at faa Folket bort fra det gamle Svedjebrug og skyede end ikke at indkalde en finsk Agronom, der tillige fik lagt første Grund til Mosekultur og til Mejerivirke; ogsaa finsk Kvæg er indført. — Dvina Len har ingen *Semstvo*, Guvernøren er enemægtig. Her er Svedjebrænding nu bleven forbudt; men Agerbruget spiller heroppe kun en ringe Rolle.

Fra Olonets klages over de fleste Varers Dyrhed; Varerne skal købes og hidskaffes fra de fjerne Købstæder østligere i Guvernementet. Indtil 1906 hentede man ganske rolig en Række Livsfornødenheder, saaledes Mel og Salt, billigt fra Finland, uden om det yderst

svage Toldeftersyn. (Til Finland udføres især Fisk og Fuglevildt). Men siden er Tilsynet blevet strængere; Soldater er sendt op, har holdt Huseftersyn hos Købmænd og Bønder og konfiskeret Masser af ulovlige Varer; man skal nu tvinges til at købe Østfra. Et staar fast: Fattigdom og Nød var 1910 usædvanlig stor i Olonets som i Dvina Len. Foruden Kræmmerne strejfer nu Skarer af *Tiggere*, ogsaa Kvinder der ovre fra, om i Finland. Om Uaar har været medvirkende til den akute Elendighed, véd jeg ikke.

Samfærdselsmidlerne i russisk Karelen ligger det i Regeringens Plan at udvikle, vel at mærke saaledes, at Linierne skal knytte til mod Øst og Syd, ikke mod Vest, i al Fald ikke til luthersk Finland. Telegraf helt op til den halvkarelske Købstad Kemi ved Hvidehavet er der allerede, og der paatænkes en Jærnbane derop (gennem Øst-Olonets). Køreveje og Postruter mellem Landsbyerne skal ogsaa øges, men ingen gaa over Grænsen til luthersk Finland. „Dvina Karelen Forbund“ havde faaet sat en Smule i Gang, ladet bygge 1000 Favne Vej indenfor et stort Kirkesogn, Vuokkiniemi i Dvina Len, men maa ikke fortsætte. I over 10 Aar har der været en privat Postforbindelse (tilsidst ugentlig) mellem nævnte By og Suomussalmi i Finland; mange Penge, som Kræmmere sendte til Hjemmet, gik ad denne sikre Vej; Brevhemmeligheden brød Postbud Lesonen, der i al denne Tid gik den 24 Mil lange Vej, heller ikke; han kunde selv ikke læse. Ruten er nu bleven forbudt, vel nærmest i Frygt for Tilførsel af finske Aviser. Og mellem de lidt sydligere, store Nabo-grænsesogne Akonlahti (russisk Side) og Kuhmo (finsk)

er stadig Fodstien og den slanke Fyrrestamme over Mosen eneste Sommervej. Paa et Sted undervejs, hvor Stier krydsedes, saae Meddeleren 1906 en tilglattet Pind naglet paa et Træ, med finsk Paaskrift i *latinske* Bogstaver: Til Akonlahti Kirke; i Kirkebyen spurgte man med Stolthed, om jeg lagde Mærke til den Vejviser de havde ladet sætte op. Pinden var Stoltheden værd; den sad der som Symbol paa Russokarelernes Trang til at vise Finlands Kultur Vej ind i den vildsomme Ødemark. Ruslands Regering vil derimod, at vejløst Skov-øde skal danne en kinesisk Mur for at skærme Riget imod Vest.

Lysere bliver Nutidsbilledet, naar vi kommer til Salmi Herred i Finland. I tidligere Tid har Bønderne her haft onde Kaar, store Adels- (og Kloster-) Godser („Donationslande“) har bredt sig, og Bønderne blev halvfri Fæstere, indtil den finske Stat 1867—90 efterhaanden købte Donationsjorden, som saa Bønderne de fleste Steder har tilkøbt sig billigt af Staten. — Et Mærkeaar for selve Jordbruget blev 1880, da *Antti Kaksonen* nedsatte sig paa Jalovaara og her lagde for med moderne Mønsterdrift; endnu mere dog 1894, da „Østkarelen Landbrugsselskab“ (statsunderstøttet) stiftedes; det har bl. a. bragt det gamle Svedjebrug stærkt ud af Kurs og indrettet vellykkede Udstillinger. Østkarelen har nu flere vandrende Landbrugsskoler og Konsulenter. En Mand, der har gjort sig højlig fortjent af Østkarelen i materielle som aandelige Ting, er den nys afdøde Historiker Dr. *Hainari* (før Forsstrøm); han har saaledes virket til at skaffe Bønderne Skov, i sin Tid ulovlig bortsolgt, tilbage, og fremhjulpet Oprettelse

af Kommunekasser (Suojärvi har en Fælleskasse paa 1 Million finske Mark), der tilvejebragtes især gennem gunstige, med Staten som Mellemand foretagne Tømmer-salg; Renterne kommer ogsaa de jordløse i Kommunen til gode, idet de delvis gaar til Folkeskoler, Læger, Veje, Broer. Vejnettet udvides nu stadig.

I de senere Aar, efter at Bønderne var udfriede fra Godsejervældet, har moderne Virksomheder som Savværker og Papirfabrikker begyndt at true de nylig dannede smaa Selvejergaarde ved fristende Salgsvilkaar. Fragtkørsel med usikre Udsigter til høj Fortjeneste har fra gammel Tid lokket Befolkningen; de Sagkyndige raader den til at blive ved det solidere Jordbrug og Kvægavlen. For ganske nylig er Staten begyndt at skaffe de helt jordløse billig Adgang til Jord, idet den til Udstykning foreløbig har købt 1000 Hektarer.

En Jærnbane fra Sortavala Købstad ved Ladoga mod Nordøst op til Suojärvi nær Grænsen er paa Tale, men kommer næppe foreløbig. Den skulde bl. a. drage Nytte af de vældige, indbringende Skove ved Suojärvi og af det nære Olonets' Fiskeeksport.

IV

Kirken.

Frihedsmanifestets Ord var klare. Hvad før havde været utænkeligt, var nu tilladt: Udtræden af den helige, rettroende Kirke, den som indtil da havde været en Fold, hvis Dør kun kunde aabnes udefra, et Indelukke, som ene *den* kom ud af, der banlyst og fortabt slængtes bort over Hegnet. Om de græsktroende Karelere virkelig i Mængde følte sig dragne af den lutherske

Kirke og traadte over til den, vilde dermed én af Skille-
murene mellem dem og deres vestlige Brødre være
falden, og de vilde med disse sidste faa Del i det store
Nationalitetsværn, som ogsaa Polakkerne ejer i den kirke-
lige Afstand fra Magthaveren. Ikke at tale om, at man
havde vundet ny religiøse Værdier, og taget Afsked med
*den Kirke*aand, der hos den store Mængde vel nok snarere
har fremmet sløvt Taalmod under de engang givne Kaar,
og hos sine ivrigste Børn ekstatisk Stirren efter det
evige Lys, end just Trang til at bedre, hvad i denne
Verden bedres kan. Trosskifter i større Tal *har* ogsaa
nok fundet Sted, særlig i nogle kirkeligt blandede Sogne
vestligere i Finland, men i Salmi Herred næppe synder-
lig mange, og kun i et ganske ringe Tal (om over-
hovedet?) i russisk Karelen -- Dvina Len ikke und-
taget trods det mærkelige pietistiske Røre nogle Aar
tilbage. Og fra finsk luthersk Side har man formodentlig
gennemgaaende vist forsigtig Tilbageholdenhed, ogsaa
overfor Salmi Herred. Dog fandt Politimyndighederne
1909 en Del finske Ny Testamenter i Akonlahti i Dvina
Len (de var kommet ind over den nære finske Grænse)
og brændte de ubehagelige Bøger. Og samme Aar
fængsledes 4 finske Metodister, der holdt Møder og sang
aandelige Sange rundt i russisk Karelen; de førtes til
Arkangel, men frigaves straks. I 1910 er ingen Missio-
nærer gaaet over Grænsen til Akonlahti. — Desuden
holder de russiske Myndigheder helst Menigmand i
Uvidenhed om de ret simple Formaliteter, der er at
iagttage ved Udtræden af Kirken. For Tiden ligger
der næppe Overdrivelse i at sige: Trosfrihed er Øst for
Grænsen et tomt Ord.

Selv om nu disse Karelere forbliver i deres gamle Kirke, saa har jo Dvinafolkets Optræden vist, at Trang til god Oplysning paa Modersmaalet *kan* forliges hermed, og lykkeligvis kan det samme paavises for manges Vedkommende i Salmi Herred. Regeringen har set Farerne, og der sættes nu et ret stærkt Arbejde ind paa at vinde Folket for Rusland netop gennem Kirke og Præster. Man har svunget sig op til en hel Indre Missionsgærning blandt Karelerne.

Snart efter Trosmanifestets Komme frygtede den hellige Synode i Petersborg (Ruslands øverste Kirkestyre) for ondt Nyt fra Karelen og sendte foreløbig en Kommission af Embedsmænd, Præster og Munke til Olonets under Viborgærkebispens Sergius' Ledelse. Kommissionen kunde give ret beroligende Meldinger. Til at kæmpe mod Lutherdom og Finskhed stiftede den imidlertid „*Karelenes ortodokse Broderskab*“ for Olonets under den hellige Martyr Georgs Værn (1907). Man besluttede at uddele Bibler (eller dog Bibelstykker) og andre hellige Bøger, trykte paa Liygi (Østkarelsk) med russiske Bogstaver, ikke paa Rigsfinsk. (Mattæusevangeliet foreligger paa Karelsk, Tverkarelsk, allerede fra 1820). En af Kommissionens Gejstlige holdt i en Landsby en retledende Tale til Bønderne og eksaminerede saa bagefter en Tilhører: Hvad Forskel finder nu Du paa den russiske og den fremmede Tro? Paa daarligt Russisk fik Bonden formet sit ejendommelige Svar: „Herre, Sagen ligger ikke i Troen, men hos os selv; naar vi selv bliver gode, saa bliver ogsaa vor Tro bedre.“ — Et tilsvarende Broderskab (rettere en Udgrening af det samme?) grundedes omtrent samtidigt for finsk Salmi

Herred som Modvægt mod det her siden 1880ne be-
staaende „Sergius' og Hermans Broderskab“, der havde
tilladt sig at udbrede Opbyggelsesbøger paa Finsk. Det
ny Samlag har dog siden brugt sine Penge op og er
gaaet halvvejs istaa. Lederne har da tilrevet sig det
gamle med dets Midler efter at have faaet dets hidtidige
Leder fjernet; den nuværende Formand for begge Broder-
skaber er *Kyprian*. 1908 er der stiftet et Mikael-
broderskab for Dvina Len. En Side af disse Forenin-
gers Virke synes at være: Kontrol med Sognepræsterne.

Det gælder for Staten om at have mange og paa-
lidelige *Præster* i disse Egne. Fuld af Iver for Kare-
lernes religiøse Liv har Regeringen ladet bygge en
Mængde ny Kirker i Olonets (der siges 18 i 1907—09).
Den hellige Synode har for nylig vedtaget at forhøje
Præstelønnen i ca. 60 Sogne i de to Guvernementer,
dog kun for de Præster, som forstaaer Folkets Sprog.
Præsteseminariet i Petrosavodsk (Olonets' Hovedstad
ved Onega) har 1909 endog genindført Undervisning i
Karelsk, der var ophævet 1872. — Paa finsk Side
(Salmi Herred) er sket gennemgribende Ændringer, men
i en noget anden Retning. Her var indtil 1899 de ret-
troende Præster næsten blevne som hjemmestedte; de
drev ingen Russerpolitik, men Gudstjenesten holdt de
ganske vist paa Kirkeslavisk, og Folkets gamle finske
For- og Slægtsnavne lod de vige for finere og helligere
russiske (omtrent tilsvarende som svenskdannede Præster
i sin Tid i Vestfinland). Den tidligere Viborg-Ærkebisp
Antonius (nu Petersborgs Metropolit) stillede sig venligt
overfor Finskheden; den nuværende, *Sergius*, lod i Først-
ningen til at ville træde i samme Spor; han opfordrede

endog til finsk Gudstjeneste i Salmi Herred; men i de senere Aar har han fundet det rigtigt ganske at slaa om. Præsteskabet er i Løbet af faa Aar *næsten blevet helt fornyet*; „nu kaster Ærkebispem os snart hid, snart did, som naar man sparker til Svampe i Skoven“, lyder en Ytring af en Præst. Og med Flertallet af de ny Sjelchyrder har det sig underligt, som Regel kan de kun højst ufuldkomment, undertiden slet ikke Finsk; deres Almendannelse kan staa yderst lavt, Kortspil er alt for ofte en kær Tidkort; og sommes Opfattelse af deres Embedes Art er ret egen. For nogen Tid siden opfordrede en Folkeskolelærer paa Mantshinsaari sin Præst til at holde en Andagt ved Aarsundervisningens Begyndelse; han kom og talte, men var meget urolig for at faa den tilbørlige Løn for Umagen, indtil Læreren gav ham to Rubler af sine egne fattige Midler. Klager, f. Eks. fra Sortavala Købstad, over Præster, der ikke uden Tolk kunde tale med Sognebørnene, har ikke nyttet. Kun ved enkelte Fester prækes der nu, hvor Præsterne evner det, paa Finsk eller Karelsk. -- Der er dog de Mænd indenfor Finlands græsk-katolske Gejstlighed, som med Ængstelse ser paa den ny Kurs, som misbilliger Religionens Indordning under politiske Formaal og ser en moralsk Fare i, at Folket staar fremmed overfor sine Præster netop i en vanskelig Overgangstid, hvor gammel Skik brydes med ny Kultur. Hvilken Mangel paa Visdom synes det ogsaa at ville vinde en Befolkning gennem saadanne Præster, og hvilken Inkonsekvens, naar man tænker paa, hvorledes Karelsk i Kirken delvis protegeres Øst for Grænsen? Er man bange for, inden for Finland at give Modersmaalet for meget,

eller er Sagen ikke snarere den, at politisk paalidelige Præster har man foreløbig ikke ment at kunne faa tilstrækkeligt Tal af uden at ty ogsaa til Personer, der kun kan Russisk? Det synes ogsaa, som om den Mand, der nok er den egentlige Sjæl i Arbejdet, nemlig ovennævnte Kyprian, egentlig godt indser Modersmaalets religiøse Værd.

Kyprian er en Degnesøn fra Novgorodeggen og født 1879. Har han allerede fra Barnsben kendt til Karelsk? Der bor en Del Karelere ogsaa i dette Gouvernement. Som Præstemunk blev han fra 1906 udsendt af Ærkebisp Sergius sammen med nogle andre, især Diakonmunken *Isak*, for at drive Mission. Missionsgudstjenesten er delvis holdt paa Liygikarelsk. Bønner læses, Sange synges, de ti Bud forklares og indskærpes. Der har gennemgaaende været stor Tilstrømning og Andagt; Isak siger i en Beretning de Ord: „Hvor megen barnlig Tro og hvor mange Taknemmeligheds-Taarer findes der dog her (i Olonets); det kommer af, at Folket første Gang hører Gudstjeneste og Prædiken paa sit eget Sprog.“ Endda skal særlig Isaks Karelsk være et underligt Bryg af Russisk og Finsk; ovre i Salmi Herred, hvor enhver vilde forstaa ham, hvis han talte Rigsfinsk, vækker det Smil og Kritik. Kyprian er nu steget til Arkimandrit (Abbed) og, som vi véd, Hoved for de karelske Broderskaber; rygtevis hedder det, at Sergius skal forflyttes og den 31-aarige Kyprian stige til Ærkebisp. — *Klosterliv* er et Led i hans Planer. En Del unge Piger fra Salmi har han formaaet til at forlade deres Hjem og drage den lange Vej til Nonneklostret Krasnostok ved den polske Grænse; Tanken

er, at en Del af dem siden skal grunde et Datterkloster i Karelen. Tre af disse Jomfruer er døde dernede; flere rørte gennem Bønner og Taarer („Vi græd, saa vi var ved at blive til Vand“, siger én) Munken Isak, der havde ledsaget dem did, til at tage dem med sig tilbage igen.

Et dyrebart Middel til at knytte Karelerne i Kærlighed til Moderkirken ser Kyprian og Sergius i *Fester og Valfarter*. Og den ældgamle Rede langt ude i Ladogas Hav, Øen *Valamo* med sit Kloster, har her faaet stor Betydning; ogsaa ellers regner Finnerne den for en af Russervæsenets Herreborge i Karelen. Skoleungdom i Mængde sendes derover og faar Øjne og Øren fyldt. Sommeren 1909 bragte en særlig stor, „ambulant“ Helgenfest. Et af Klostrene paa det græske Athos havde skænket Helgenbilleder til Karelen Broderskab, Salmi Kirke skulde have en Maria, Kolatselkä Kapel i Vest-Olonets en Panteleimon Martyr. Undervejs tog Billederne ind paa Valamo, hvis Kloster skal være grundet af Athosmunke; her var første Fest; Voksne og Børn fra Østkarelen stævnedes over til Valfart, men Tilslutningen blev dog her nok ikke efter Forventning. Des mere kom der ud af Helgenernes Indtog i Salmi By, hvor 5000 Mennesker skal være mødt, og siden af Martyrens Komme til Kolatselkä. Kyprian talte paa Karelsk og formanede til at vogte sig for dem, der kommer i Faareklæder, men indvendig er røverske Ulve. Der har været Jordbund for hans Ord. Trods alt kan religiøs Ufordragelighed og Uvilje mod Kætterne og hvad deres er findes hos mange ogsaa i Salmi Herred.

V

Ungdom og Oplysning.

I *Salmi Herred*, paa finsk Grund, har Finnerne jo længe haft Frihed til at grunde Skoler; men først sent er der taget fat; indtil ned i 1880'ne fandtes her kun enkelte finske Vandreskoler, samt fra ca. 1850 et Par russiske faste Skoler, grundede af Godsejere i Donationslandene. Men 1880 var der grundet et Lærerseminarium i Sortavala; hertil knyttedes 1887 et Vandrelæreseminarium, der snart blev godt søgt af Græske-Katoliker. Fra nu af tog man ivrigt fat baade med Vandreskoler (Elementarundervisning for mindre Børn) og med faste Folkeskoler (for de lidt ældre, den første 1886). I Ro kunde der virkes indtil Bobrikoffs Tid. Han naaede i 3 Aar at faa grundet 10 russiske Folkeskoler, hvoraf 8 i det sydøstlige Grænsesogn Salmi; og han krævede nogen Undervisning i og paa Russisk, selv i de *finske* Vandreskoler i Grænsekarelen. Storstrejken 1905 gav en kort Tid Luft, den af Bobrikoff indsatte Kontrollør („Skoleinspektør“) Lebedeff blev jaget bort, og et Konvent af daværende russiske Præster indstillede endog, (1907) at der i de finske Barneskoler slet ikke skulde undervises i eller paa Russisk, til Gængæld burde der sine Steder indrettes særlige *Kursus* (for de lidt ældre) i Russisk — en ønskelig Ting, indrømmer enhver i denne Grænseegn, hvor man altid har Nytte af at kende Nabo sproget; Ærkebisp Sergius og Viborg Konsistorium stadfæstede virkelig Forslaget. Ikke des mindre har man tvunget Russisk igennem i Vandreskolerne i hele tre Sogne.

Og i de aller sidste Aar spændes Kræfterne fra begge Sider; Skole paa Skole, snart en finsk, snart en

russisk, indvies. Tallet paa Skoler i den før saa forsømte Egn er blevet relativt højt efter finske Forhold. — Elementarskolerne her er mest „vandrende“ (inden for Byer i ett Sogn; de faste af dem er væsentlig grundede paa privat Yppe); de er oftest kirkelige, saa Præsten kan faa Vandrelæreren afsat, hvis han forsømmer „Rigssproget“ eller viser finsk Sindelag. De *finske Folkeskoler* (for større Børn) staar derimod under Stat og Kommune. De *russiske Folkeskoler* holdes oftest af Rigets Skoleministerium (med Dumahjælp), enkelte af Klostre eller „Broderskaberne“. I en Del Byer trives finske og russiske Skoler jævnsides; saadanne Steder kan Stemningen mellem Parterne (baade hos Voksne og Børn) være yderst fjendsk. Man gør meget for at de finske Skoler skal blive tomme; de russiske Elever faar stedvis Mad, Sko og Løfte om gode Pladser i Petersborg; og somme Folk har ladet sig skræmme til at tage deres Børn ud af finsk Skole ved Rygter om, at nu skulde Forældrene privat lønne dens Lærer, samt paa Omgang fyre i og rense ud i Lokalet. — Den af Finnerne afholdte „Skoleinspektor“ Sadovnikoff har Ærkebisp og Generalguvernør for nylig tvangsforflyttet (som Præst) ind i Rusland. — Og nu selve Undervisningen i Russerskolerne? Metoden er den før omtalte: Finsk banlyst som Hjælpemiddel; flere Skoleinspektorer, ja Mænd i Rigets Skoleministerium har ganske fordømt den, og dog fastholdes den; lignende Famlen som i det kirkelige: af lutter Skræk for det finske Sprogs Magt hindrer man det russiske den letteste Vej frem. Meget Vægt lægges derimod paa Indøvelsen af Kirkesangen, her naaes ret vidt, og Børnenes Interesse vækkes.

Indtil det sidste Aar har Russerne haft det særlig afset paa Grænsesognet Salmi ved Ladoga (samt Øen Mantshinsaari udfor). I Salmi er nu flere russiske Skoler end finske (1910 vistnok 12 mod 11), men rigtignok tilsammen flest Elever i de finske. Generalguvernør Seyn, der iøvrigt er Lutheraner, har i Sommer gæstet én Kystby i Sognet; han telegraferede derefter til Kejseren, at det rettroende Finsk-Karels Befolkning overalt (!) havde udtalt sit brændende Ønske om at komme i Forbindelse med Ruslands Folk, og at den bad om endnu flere russiske Skoler. Men i den samme Landsby, hvor Excellencen tog Stikprøve paa Folkets Russerlængsel, fejredes i Oktober (som rundt om i Finland) Hundredeaarsfest for Cygnæus, den finske Folkeskoles store Grundlægger; 400 Børn fra Salmi Sogn var til Stede. — Efter at Russerne nu har bidt sig forholdsvis godt fast i Salmi Sogn, synes de i den aller-sidste Tid at ville kaste sig over det nordligere, udstrakte Grænsesogn Suojärvi. Stykke for Stykke vil man søge at vinde frem og tilsidst sætte Kronen paa Værket i denne Landsdel ved at russificere Sortavala Stad.

Sortavala og Omegn er Stedet for de højere finske Undervisningssæder i Grænsekarelen. Foruden Seminarierne har Købstaden en Latinskole. — Og lidt østligere, i det lutherske Impilahti Sogn, nær Religionsgrænsen, er for omtrent 3 Aar siden grundet en *Højskole*. Mange advarede og fandt det for tidligt med slig Undervisning i Egne, hvor den lavere Skole endnu var saa ung; men en tillidsfuld Kreds hævdede, det var vel et Forsøg værd at drage ogsaa unge *græsktroende* Mænd og Kvinder

til Højskole; vandtes de for finsk Kultur, vilde de om faa Aar ogsaa blive Børneskolesagens trofaste Støtter i deres Hjemstavn, medens derimod *Børn*, der fra Folkeskolen siden kom under de gammeldags Forhold, vanskeligere vilde kunne bevare det nedlagte Frø spiredygtigt. Foruden lutherske Elever har da ogsaa græsktroende fra Grænseegnene meldt sig; dog er Tallet paa de sidstnævnte foreløbig ikke i Stigen, men 3—4 Aar er for kort Tid at drage Spaadom af. — I den senere Tid er der endelig rundt i Landsbyer dannet *Ungdomsforeninger*, der vil bringe de unge god Oplysning og sund Tidkort. Og der kan trænges til, at nogen vil tage sig af den unge Slægt i disse Aar. En Landeplage, før lidet kendt i finsk Grænsekarelen, har begyndt at hærje uhyggeligt, det er Brændevinen.

Endnu 1894 kunde en saa udmærket Kender af Salmi Herred som Dr. Hainari i sin Bog „Billeder fra Grænsekarelen“ give Folket det Lov at være ædrueligt; kun paa Helgenfesterne („Prasniekat“) kendtes til Fuldskab. I de sidste Aar er dette ved at forandre sig. Over Grænsen fra Rusland „smugles“ nu Brændevin ind i stor Stil, Flasker i hundredtusindvis; Smuglerkøbmænd har slaaet sig sammen i store Flokke og fører Varen ganske aabenlyst ind; viser Toldmændene sig (der er 8, fordelt paa 3 Landsbyer), skyder man paa dem; en Toldvagt blev for nylig dræbt. Og ad Søvejen gaar det endnu glattere; ved Ladogas Nordstrand har hidtil ingen Toldskibe været. Det er dog nu vedtaget at forsøge Toldvagten, og der vil formentlig komme Toldmotorbaade i Søen. — Under Alkoholens Tegn udarter Folkets gamle Yndlingsfester, Helgenmindedagene, mer og mer;

det religiøse giver ikke Festen Præg; i Rus og Skrig og Slagsmaal løber det hele ud; halvvoxne Dreng sætter en Ære i at optræde drukne, helst i Følge med Piger. Mord og Røverier tiltager i Østkarelen. Flere Steder sygner ogsaa Ungdomsforeningerne hen. — Der er dog enkelte Steder nu holdt Møder af Befolkningen for at faa Helgenfesterne begrænset eller ophævet; Alattu Kommune har saaledes forbudt „Legestævne“ paa Mikælsfesten sidste November. Andet Godt forlyder fra Øen Mantshinsaari; her raser de Gamle, og Ungdommen tager sig bedre Ting for. Da Ærkebisp kom og holdt Gødstjeneste, drak de ældre sig fulde, mens Ungdomsforeningen samme Aften holdt et velgæstet Møde. — Tegn staar da mod Tegn i Grænskarelen. De Finner, der ser lysest paa dette Landskabs Fremtid, hævder som deres Indtryk, at Russersind og Had til Vestens Kultur mest findes hos den ældre Slægt, medens Ungdommen, efter at finske Folkeskoler nu i over 20 Aar har virket her, synes at give gode Løfter. Maatte det vise sig, at de spaar ret! —

I *Drina Len* naaede man fra 1906 at faa grundet nogle enkelte finske Barneskoler; fra Alajärvi By fortaltes med stor Glæde, at efter blot halvanden Maanedes Sommerskole havde mange Børn lært at stave, og megen Læselyst var vakt. Ogsaa enkelte Bogsamlinger og Læsestuer kom til. Med haard Haand har Russerne slaaet ned. De ny Foretagender blev forbudt. To ledende Dvinakarelere, ovennævnte Jeremejeff-Räihä og Remsujeff, blev fængslede, ført til Kemi og siden forvist til Kirgisernes Land (Øst for Ural) paa to Aar; førstnævnte døde her af Lungesvaghed, ca. 25 Aar gammel. Remsujeff,

der er kommen tilbage 1909, har vakkert og gribende skildret Begyndelsen af sit Fangeliv. — Nu øges de russiske Skolers Tal; om faa Aar vil der være mindst én i hver eneste By. Landvæsen og Haandgerning skal optages blandt Skolefagene. Selv om de opslaaede Brød maaske ikke alle bliver rigtig bagt, er det et Spørgsmaal, om den finske *Hjemmekultur* (ikke det finske Sprog) heroppe vil være stærk nok til at hævde sig. Og i de sidste Aar er det næppe let for unge Dvinakarelere at tage paa finske Højskoler. Myndighedernes Skræk for Smitten fra Vest er saa stor, at det nu ogsaa er forbudt finske Videnskabsmænd at færdes i de to russisk-karelske Len paa Forskerrejser.

Med stor ydre Kraftudfoldelse har den russiske Skolesag gjort Fremskridt i *Olonets*, især da fra 1907. De faa finske Vandskoler, der var begyndt, blev fejlet væk. Et ekstraordinært Guvernementsmøde krævede ved denne Tid energisk Regeringens Hjælp til ny Skoler „med Henblik paa den overhaandtagne finske Agitation i Egnene ved den finske Grænse“. Og Regeringen var villig. Det gammeldags *Olonets* er nu én af de faa Egne i hele Rusland, hvor det Tal af Skoler, den almindelige Skoleplan kræver i Forhold til Indbygger-tallet, er *naaet!* Det tyder stærkt hen paa, at Oplysning alene ikke er Maalet heroppe. En Lærer siger allerede 1904 i „*Olon. gubern. vjædomosti*“ rent ud, at der i hans Sogn er to Skoler „til Sprogets Udryddelse og med det samme til Undervisning i Bønner, Kristendomsgrundlag, Skrivning og Regning“. Skolerne er dels „ministerielle“, dels Semstvoens, dels Kirkens. Til nogle er knyttet Natherberg for de fjernestboende og Spise-

huse for de fattigste. Nogle Skoler giver tillige Undervisning i Husflid og Haandværk. De færreste Lærere kender det karelske Sprog; det er strængt forbudt Eleverne at svare Læreren paa Karelsk, ja at tale det indbyrdes indenfor Skolens Grund. Alle Elever kommer i Kirke hver Helligdag og deltager i Sangen. Der arrangeres ogsaa „Skolerejser“ o: Pilgrimsfarter under en Lærers Ledelse til hellige Klostre, hvor man spiser sammen med Munkene og tilbeder den undergørende Helgen.

Allerede for flere Aar siden er man kommen ind paa at arrangere fædrelandske Fester for unge og gamle. 1903 fejredes saaledes Mindefest for Petersborgs Grundlæggelse; i Videle Skole f. Eks. bød Festprogrammet først paa liturgisk Gudstjeneste, hvortil Skoleungdommen var udkommanderet, om Aftenen Foredrag om Hovedstaden med Lysbilleder, „Fædrelandssange“ af Eleverne, Orkesterstykker og Nationalhymnen i Grammofon. I ca. 10 Aar har man virket ved oplysende Foredrag, stedvis endog 3 Gange maanedlig; de trækker udmærket Hus, naar der er Lysbilleder. De fleste Tilhørere er Unge, der gaar eller har gaaet i Skole og fatter noget Russisk, men ogsaa ældre gaar hen; i de mere afsides Byer er det hændet, at Billedforklaringerne tillige gaves paa Karelsk, hvilket vakte stor Glæde.

Retssproget, der i Salmi Herred er Finsk, er Øst for Grænsen naturligvis Russisk. De indstævnede taler Karelsk, en Tolk oversætter, „og Gud fri os for slige Oversættelser: En vigtig Oplysning lades uænset, Sagen kommer i et helt andet Lys“ (meddelt i Olon. gub. vjæd. af en russisk Almuelærer, der selv har lært sig Karelsk).

Det er fra Olonets, Brændevinen strømmer til finsk Karelen. Vi tør da ikke forud gøre os høje Tanker om Ædruelighedens Stade i dette Guvernement. Et Par Træk: Kort før Jul 1908 hængte en Gæstgivers 30-aarige Søn sig under et Deliriumsanfald; nogle Dage efter drak hans 20-aarige Broder sig ihjel. Omtrent samtidig dømte Retten en Bonde, der havde dræbt sin Søn, til halvandet Aars Fængsel; Straffen blev saa mild, *fordi* Morderen (og den myrdede) i Drabsøjeblikket havde været drukne. Om Regeringen vilde installere hver ny Skole i en samtidig nedlagt Kro, gjorde den en stor Gærning. Men Brændevinen er Regeringsmonopol; Salget gav 1908 for hele Olonets (den russisktalende Del medregnet ialt ca. 400,000 Mennesker) over 1 Million Rubler i Renindtægt. 1901—05 var Salget i Nedgang; siden er det steget. — Dvinakarelenes støtte Folk har til de aller sidste Aar staaet i Ry for sin Ædruelighed; man har ikke taget mod de tilbudte Kroer; endnu 1910 hedder det, at der i den karelske Del af Dvina Len foruden i Kemi kun findes 1 Kro, nær Hvidehavet. Hvorvidt der desuagtet nu trives privat Salg, kan jeg ikke sige; i al Fald kommer der russisk Brændevin til det finske Nabosogn Kuhmoniemi.

VI

De som dør, og de som vil leve.

Vi bør ikke glemme at give Ruslands øvrige Karelere nogle faa Ord. Særlig i 17de Hundredaar er Skarer af Græsktroende vandret bort fra de kætterske Svenskes Rige, langt mod Sydøst til Egne, der dengang af Krige og Pest var næsten affolkede. I sin Tid har Karelere

naaet helt ned Sydøst for Moskva. De fleste Steder er Sproget nu vist helt uddødt, Landsbynavne som Kareli staar til et Minde. Men i Guvernementerne *Tver* og *Norgorod* tales endnu Karelsk vel af *henved* 100,000 Mennesker (1897 ca. 130,000). Deres nationale Undergang er vis, ingen Finne drømmer om at hindre den. Indreruslands Karelere er paa alle Sider omgivne af Russere; disse har ogsaa kilet sig ind imellem dem (Moskva—Petersborghanen gaar delvis gennem karelske Egne). Deres Kaar er efter russisk Maal ret gode. Ved Indvandringen kom de til al Lykke mest under Kronen, ikke under Adelen. Der er nu temmelig mange Skoler. Præsterne synes at have levet sig langt bedre ind i Folket og lært dens Sprog end f. Eks. i Olonets. Stedvis er over Hælvten af Sogneboerne læsekyndig. Jo mere Velstand og Oplysning stiger, des mere dør det karelske Sprog. Drukkenskab er iøvrigt ret udbredt.

Ingermanlands ældste finske Befolkning, Voterne, er nu en lille Rest paa 2—3000 Mennesker. Men siden er mange Karelere (og Savolaksere) kommet til, først græsktroende (Inkerikot), siden (mest i 17de Hundredaar, da Landet var svensk) lutherske. De bor langs Finskebugtens Runding, mod Nordvest op til Finlands Grænse, mod Sydvest til Narvafloden. Petersborg ligger jo paa gammel finsk Folkegrund; Øst for Hovedstaden er der endnu stadig finske Landsbyer.

Medens de græsktroende Ingrere (Voter og Inkerikot) efterhaanden uhjælpelig russificeres gennem Kirke og Skole, hævder de lutherske, der ejer Religionsmod-sætningens uvurderlige Gode, vedvarende og bevidst deres finske Nationalitet. Deres Tal er vel ialt ca.

115,000. Finsk Gudstjeneste har de altid haft. Efter at Skolevæsenet er bleven ordnet, har Rusland taget noget Hensyn til Lutheranerne. Et Privatseminarium i Kolppana uddanner lutherske Lærere af *finsk* Nationalitet (de undervises paa Russisk); disse kan søge til lutherske Folkeskoler, hvor ganske vist Undervisningen skal gives paa Russisk, undtagen dog i Religion. 25 Sogne har tilsammen ca. 125 saadanne Skoler; det store Venjoki Sogn nær Sydvest for Petersborg har endog 13. — I andre Kommuner tages derimod kun Russere til Lærere. Ved disse „russiske“ Skoler underviser saa en „vandrende“ finsk Seminarist paa Modersmaalet i Religion, f. Eks. ved 5 Skoler i alt. I Grænsesognet mod Finland, Valkeasaari, Bane- og Toldstation, er der slet ingen finske Skoler; her og i det nordlige Nabosogn gives derimod ved de russiske Skoler af ambulante Finner nogle finske Sprogtimer foruden Religionsundervisningen.

Desuden har de lutherske Ingrere rent finske Søndagsskoler samt Laanebiblioteker. Og finske Landbrugs-selskaber, Andelsforetagender og Afholdsforeninger er i de senere Aar vokset frem.

VII.

Det lutherske Finland.

Kampen mellem russisk og finsk Sprog og Kultur staar ikke blot i de græsktroende Kareleres og i Ingrernes Lande. En Egn i selve det lutherske Finland er for Tiden ved at trues alvorligt. Det er Storfyrstendømmets Sydøstflig ned mod Ingermanland. Sydkarelen (Viborg-egnen) er ellers et vaagent Land; Folkebibliotekernes Tal er baade absolut og relativt det største i Finland,

og i Retning af Skolesøgningen staar man i første Række. Men Banen Viborg—Petersborg paa „Karelske Tange“ (ca. 3 Timers Fart) er ved at ændre sit nærmeste Op-land ogsaa Vest for Grænsen. I Jærnbansens Nærhed gaar *Jorden* i urovækkende Grad over paa russiske Hænder. Skylden lægges delvis paa *finske* Penge- og Forretningsmænd, der opkøber Bondejord for derpaa at udstykke den til velhavende Petersborgere. For disse er Egnen nemlig et saare yndet Sommeropholdssted, og den ene, ofte pragtfulde, Villaby skyder op efter den anden. Men ogsaa det faste russiske Folkeelement tager Vækst. Russiske Smaahandlere er haarde Konkurrenter for de finske; og de fredsommelige russiske Arbejdere foretrækkes for de finske Socialister med deres hyppige Strejker. — Der er nu Planer oppe om et helt Jærnbaneanet ud fra St. Petersborg helt op til Vuoksenfloden og Ladoga. Og der er ingen Tvivl om, at Russerne her som i Salmi Herred er *til Sinds* at hage sig fast Stykke for Stykke stadig længer mod Vest — hvad enten det nu skal blive til Alvor med hele Viborg Lens Indlemmelse i Riget eller ikke. 1911 er det 100 Aar siden disse Egne blev genforenede med det øvrige Finland.

Og dette øvrige Finland? Altid staar der Trusel over hele Landet, aldrig dog saa stærkt som nu. Dumaens Rigslovgivningslov af 1910 inddrager bl. a. *Rigs-sprogets Brug* i Finland, de dær boende *Russeres Rettigheder* og til en vis Grad *Undervisningsplanerne* under Dumaens og Rigsraadets Myndighed. Den finske Landdag af Sept. 1910 fik „til at udtale sig om“ forelagt bl. a. Ordningen af Storfyrstendømmets *Russeres Ligeret* med Finnerne (Den afviste dette som alt det andet

forelagte, stemplende Dumaloven af 1910 som blottet for lovlig Gyldighed for Finland). Vel er det Meningen, at de eventuelle russiske Embedsmænd i Finland skal kende Landssprogene; foreløbig skal man i to Petersborgske Gymnasier være begyndt fakultativt at undervise i Finsk og Svensk. Men den nationale Fare er klar nok. Det finske Folks i Forhold til Magthaveren langt højere Kulturniveau, dets Kærlighed til Hjemsproget, det kirkelige Svælg mellem de to Parter, dette og mere giver Tryghed for, at om den finske Nations Undergang vil der ikke blive Tale. Alle Kræfter vil blive spændt og vil holde ud.

Der kan siges: Men alt i alt, hvilken Tilbagegang, hvilken Nedstemning af Forventninger i de faa Aar fra Storstrejken 1905 til Statskuppet 1910! Først et opblussende Haab om at vække Brødrene Øst for Grænsen til nationalt Liv; snart slaas det ned, og Kampen (bortset fra Ingerne) føres kun paa Storfyrstendømmets Grund; to Hjørner af Landet, Nord og Syd om Ladoga, trues haardt, og saa tilsidst Udsigt til at se den Fremmede staa midt i Landet, brede sig i dets Embeder, kolonisere hist og her. Man kan sige dette; men der bør føjes til: Næppe mange vaagne, finsksindede Mænd og Kvinder har i disse Aar taget Haab for Vished, de har ikke glemt, at de byggede i Dalen ved en Vulkan. Var Tiden blid, tog man fat, hvor man kunde; ingen Mulighed var det tilladt at forsømme. Blev Dagene onde, forbavsedes man ikke, blev heller ikke modløs, men har taget Kaarene op, som de byder sig nu. Og her, som overalt, opøvede selve Arbejdet ny Kraft hos alle dem, der var med.
